

“Un canvi radical en la producció el podria assumir sols una minoria”
José Luis Noguera

La indústria càrnia europea es replanteja el seu futur. Recuperar la confiança del consumidor passa inevitablement per oferir productes més segurs. Però està disposat el mercat a pagar l'augment de costos que això comportarà? La producció intensiva és compatible amb la necessitat d'assegurar la màxima qualitat? Per a José Luis Noguera, director de l'Àrea de Producció Animal de l'Institut de Recerca i Tecnologies Agroalimentàries (IRTA) de la Universitat de Lleida, l'actual sistema de producció animal és millorable però

no és substituïble per un model extensiu.

—Després de les crisis de les vaques boges, la febre aftosa, la pesta porcina i les dioxines, seria raonable pensar que la producció intensiva, tal com s'ha practicat fins ara, s'ha d'acabar?

—Crec que cal millorar el sistema, però no només perquè hi hagi hagut problemes com el de les vaques boges o la febre aftosa, que, de fet, han estat conseqüència de falles en el sistema de control. Per tant, això no ens hauria d'abocar a un canvi en el sistema de

“Seria una rucada pensar que es pot transformar el sistema actual de producció en un sistema totalment ecològic. Hi ha gent que continua passant gana i, per tant, cal assegurar que hi hagi línies cada cop més productives, evidentment amb els necessaris controls de qualitat”

producció. No hi ha dubte que cal adaptar els sistemes productius a les noves demandes de la societat, amb productes de qualitat, cada vegada més segurs per a la salut de les persones. Aquestes adaptacions s’han de fer però sense oblidar que la ramaderia o l’agricultura són un negoci i una part important del sistema econòmic i, per tant, cal que les empreses puguin ser rendibles per tal que es mantingui l’activitat. No podem oblidar que es tracta d’un negoci, que ha d’oferir productes segurs i de qualitat a uns preus raonables.

—Creu que el mercat estaria disposat a pagar més car si tingués la garantia de la qualitat del producte?

—Depèn del context de què parlem. No és el mateix la producció animal en l’Europa rica, que en tercers països on hi ha dificultats perquè tothom pugui menjar. A nivell mundial, crec que s’hauria d’arribar a una situació d’equilibri en què hi hagués aliments per a tota la humanitat i, per tant, caldria garantir un preu al qual tothom tingués accés. En el context europeu, no es pot canviar radicalment la producció i generar uns productes d’alta qualitat però amb costos assumibles només per una minoria. No seria lògic i no crec que el mercat acceptés aquesta situació. Cal, doncs, buscar un equilibri de producció, en què es respecti l’equilibri qualitat-preu. I això avui és possible.

—Hi ha qui planteja que s’hauria de restringir les importacions d’animals per tal d’evitar el contagi de malalties provinents d’altres països, per exemple en el

cas del porcí, i que caldria establir cercles tancats per controlar tota la cadena productiva. És una mesura factible econòmicament, si es té en compte que a Catalunya i al País Valencià molta de la carn que produeix s’exporta?

—Si partim del principi que a Europa tenim una situació de lliure mercat, imposar restriccions per la via del decret no té cap sentit. Sí que és lògic que hi hagi exigències pel que fa al respecte al medi ambient, és a dir, una legislació que estableixi els límits a l’hora de desenvolupar una producció ramadera o agrícola. Però no es poden tancar fronteres. Les transaccions són bones, estimulen la competitivitat. Jo estic a favor del lliure mercat. Per exemple, a Espanya, en el cas del porcí, no li ha anat gens malament l’obertura de fronteres; ha estimulat i ha fet que tinguem unes empreses molt competitives. El que cal és incrementar més els controls per produir segur. En aquest sentit, és molt important implantar sistemes de traçabilitat dels productes per tal de detectar problemes que puguin sorgir al llarg de la cadena.

—En què consisteix un sistema de traçabilitat?

—La traçabilitat és establir mecanismes per determinar quin ha estat el circuit que ha seguit en el sistema productiu un determinat producte. És a dir, que quan una persona va al mercat a comprar un filet de carn, pugui saber de quin animal i de quina granja prové, què ha menjat i quins medicaments ha pres, en quin escorxador s’ha sacrificat i quin ha estat el procediment de sacrifici. Consisteix en un

seguiment del producte des de l’origen. Crec que la traçabilitat serà un element importantíssim en els propers anys per a modernitzar els processos productius. Són mesures com aquestes les que s’han d’adoptar i no pensar que cal tornar a produir porcs al camp, que vaguin lliurement, com en el paradís terrenal. Això no és possible, no és viable. Això no vol dir, però, que hi hagi nínxols ecològics, amb produccions de molta qualitat, com per exemple la del porc ibèric. Això és una integració perfecta, un sistema ecològic perfecte, o sigui, l’animal i la natura; però té un cost molt elevat i per tant no es pot generalitzar, no funcionaria.

—Per què no funcionaria un sistema extensiu de producció?

—Perquè seria massa car i perquè no hi ha terreny suficient per mantenir un sistema d’aquestes característiques. Citant un altre cop l’exemple del porc ibèric. Té molta qualitat perquè s’alimenta amb aglans. Però no és possible que tots els porcs que es produeixen a Espanya s’alimentin d’aglans, senzillament perquè no hi ha prou aglans. La producció extensiva té, doncs, un límit. D’altra banda, cal tenir en compte que actualment les línies genètiques dels animals ja estan adaptades al sistema intensiu. I això permet fer una transformació de proteïna vegetal a proteïna animal a un preu assequible a la gran massa de la població.

—Vol dir que els animals ja s’han adaptat, a nivell genètic, a ser produïts intensivament i que això dificultaria canviar de sistema productiu?

—El que vull dir és que si els animals fossin infeliços no creixerien. I actualment ho fan i moltíssim. I mengen moltíssim. I són feliços. Evidentment ho estic caricaturitzant, però el que vull dir és que els animals estan perfectament adaptats al sistema intensiu. Per tant, el que cal fer és adaptar-los als requeriments de la nova economia, en la qual un dels valors importants és el respecte al medi ambient. En aquest sentit, cal fer plantes d’eliminació de residus ramaders per tal de no contaminar les capes freàtiques. Cal fer una adaptació, sí, però el sistema intensiu no es pot eliminar. Seria una rucada

—Pensar que es pot transformar el sistema actual en un sistema totalment ecològic. El paradís no existeix, senyors! I hi ha gent que continua passant gana i, per tant, cal assegurar que hi hagi línies cada cop més productives, evidentment amb els necessaris controls de qualitat.

—Quines conseqüències pot tenir en les empreses del sector aquesta necessària adaptació a nous sistemes productius?

—En els darrers cinc anys, la producció animal i concretament la de porcí, ha tingut uns augments molt importants, sobretot perquè s'ha aconseguit que els animals siguin cada vegada més productius. I això ha requerit una adaptació de les explotacions als requeriments dels animals. Per exemple, no es poden criar vaques que produeixin 12.000 litres de llet en les mateixes condicions que les que en produeixen 3.000. Evidentment ha calgut adaptar les instal·lacions, l'alimentació, la sanitat. Una cosa va lligada a l'altra. Les empreses es van adaptant a aquestes necessitats d'intensificació.

—És veritat que hi ha hagut alguns criteris que no s'han tingut en compte i que ara estan a sobre de la taula. Em refereixo al benestar animal, una qüestió que comença a tenir molta importància a nivell europeu, a causa de la pressió d'una part de la societat que s'està preocupant per com es tracta els animals en les granges. En aquest sentit, a Europa s'estudia un canvi en la normativa per criar els animals en unes condicions suposadament millors. I dic "suposadament" perquè jo crec que exageren la situació negativa en què viuen els animals. En qualsevol cas, sí que és cert que algunes instal·lacions podrien millorar-se.

—Aquesta nova normativa europea per garantir el benestar animal, com pot afectar el sistema productiu actual?

—Farà augmentar els preus. Països com Dinamarca i Gran Bretanya estan pressionant molt per limitar determinats tipus d'instal·lacions i gàbies on estan els animals, que inevitablement imposaran unes modificacions importants que afectaran els costos i, per tant, els preus. Si la societat està disposada a pagar aquest cost, benvin-

gut sigui, però el problema és que això afectarà les economies més dèbils, que no tindran accés a comprar la mateixa quantitat de producte.

—El Govern d'Alemanya ha anunciat que destinarà 27.000 milions de marcs per contribuir a "enterrar la vella agricultura". Considera una opció viable i aplicable a Espanya que l'estat subvencioni una part del canvi de sistema productiu?

—Crec que aquesta proposta entra una mica en contradicció amb el corrent actual a Europa d'anar subvencionant cada cop menys l'agricultura. I a nivell mundial, la subvenció agrícola és una qüestió que comença a ser molt criticada perquè va en detriment de les economies més basades en l'agricultura i la ramaderia que en la indústria o els serveis. El recurs a la subvenció estatal no em sembla gaire viable en el context actual i caldria saber molt bé què i com se subvenciona. A més, considero que no hi ha gaires alternatives reals al sistema productiu actual; d'ideals n'hi ha moltes però de reals no.

—Com es pot millorar, doncs, el sistema intensiu?

—Un primer element seria la millora en l'alimentació. El cas de les farines càrnies és paradigmàtic. Caldria eliminar la introducció de farines càrnies en el pinso dels animals perquè s'ha vist que pot afectar la salut de les persones, com ha passat en el cas de les vaques boges. També es pot millorar en sanitat, en genètica i en les instal·lacions. Per exemple, hi ha una proposta que prohibiria que les gallines estiguessin en gàbies i permetria que poguessin estar en grup i dormir en uns palets, d'una manera molt més confortable que l'actual. Introduir aquests elements no vol dir que deixi de ser un sistema intensiu, amb un cost major, és clar. El que és irreal és pensar en la producció en extensiu, com les gallines que tenien les àvies a la casa del poble fa trenta anys. No es pot caure en aquest mite ecològic, perquè no és possible.

—Els productes ecològics, els segells de qualitat i les denominacions d'origen són una sortida per recuperar la con-

Biografia

José Luis Noguera

Jiménez, nascut a Àgreda (Sòria) el 1954, és doctor en veterinària per la Universitat Autònoma de Barcelona. Formà en diversos instituts de recerca: l'Institut Agronòmic Mediterràneo de Saragossa (IAMZ), l'Institut National de la Recherche Agronomique (INRA) a França, i el Servei d'Investigació Agrària de la Generalitat de Catalunya. Noguera dirigeix des del 1986 l'àrea de producció animal del Centre de Recerca i Desenvolupament de la Universitat de Lleida-IRTA. Actualment encapçala diversos projectes d'investigació relacionats amb la millora genètica del porcí i és l'investigador responsable del grup de recerca de Catalunya: Grup de Sistemes de Gestió i Millora Genètica del Porcí. El 1999 va guanyar el premi Premsa Agrària, de l'Associació Interprofessional de Desenvolupament Agrari.

fiança dels consumidors, econòmicament rendibles?

—Són sortides viables i interessants. Evidentment tenen un nínxol de mercat disposat a pagar la diferència de preu. Cal assegurar, però, que la qualitat sigui real, perquè a vegades es tracta només d'estratègies de màrqueting. Aquest tipus de producció és important també sociològicament perquè un producte que genera una determinada riquesa en una zona fa que la gent es quedi en el territori.

—Però si el públic és minoritari, seria una sortida només per petits empresaris?

—No necessàriament. Hi ha denominacions d'origen que inclouen regions molt grans, en les quals hi pot haver tant productors petits com grans. Per exemple, del porc ibèric, hi ha una denominació d'origen d'Extremadura, que conté tota una regió i té una forta repercussió econòmica a la zona, inclouent-hi empreses petites i grans.

—En l'actual sistema de producció animal sembla que les empreses petites són cada vegada més dependents de les grans, que són les que fixen els preus. Poden acabar desapareixent les petites explotacions ramaderes?

—Crec que l'enfocament de grans contra petits no és realista. El que cal fer són empreses eficients. Si les petites ho són, sobreviuran i tindran el seu espai. No és una qüestió de bons i dolents. A vegades es produeix un discurs maniqueïsta que diu que les empreses grans l'únic que volen és ensorrar les petites. Jo crec que això no respon a la realitat. El que cal és que hi hagi empreses competitives respecte de la resta de països. Des de l'IRTA, gestionem la base de dades BDporc, que conté informació de 1.000 explotacions porcínes a Espanya i que posa de manifest que el sector és format tant per empreses molt grans com molt petites.

—Quin és l'objectiu de la base de dades BDporc?

—Aquesta base de dades el que pretén és aconseguir informació tècnica de les explotacions per tal de calcular una sèrie d'índexs i paràmetres que permetin al ramader conèixer quins són els resultats de la seva explotació i, el que és més important, poder-se

comparar amb un grup de referència. És a dir, que una empresa conegui quina és la seva mitjana de naixements per truja/any i la mitjana d'un grup de referència a Espanya, França i Holanda. És una iniciativa del Ministeri d'Agricultura, l'Associació Nacional de Productores de Ganado Porcino i l'IRTA. En definitiva, és una eina per a la presa de decisions de l'empresari ramader. Ara, com a novetat, hem creat una web a través de la qual es poden consultar aquestes informacions. BDporc també és una eina molt útil des del punt de vista de la investigació, perquè proporciona moltes dades sobre les quals podem analitzar i trobar relacions entre els indicadors, com per exemple, com influeix la durada de la lactació en la prolificitat. És, doncs, una innovació tecnològica que permet millorar la productivitat del sector.

—Quins són els principals projectes de recerca de l'Àrea de Producció Animal de l'IRTA que vostè dirigeix?

—Tenim dues grans línies d'investigació. D'una banda, estem desenvolupant sistemes informàtics de gestió en l'empresa porcina. Un exemple és la base de dades BDporc. Dins d'aquesta línia, volem desenvolupar un sistema de diagnòstic de les explotacions a través de la utilització d'intel·ligència artificial. Les empreses de producció porcina tenen cada vegada més animals. Això provoca que controlar manualment cadascun dels animals sigui molt feixuc. El que volem crear és un sistema informàtic intel·ligent de diagnòstic que simuli el raonament que faria un tècnic. Això permetrà detectar ràpidament qualsevol problema en el sistema productiu. Per exemple, en un moment determinat quina truja en concret està fallant. L'altra línia d'investigació és directament la millora genètica del porcí. Es tracta de la recerca de gens que influeixen en la qualitat de la carn i dels que influeixen en la prolificitat. Aquestes investigacions es duen a terme amb 600 truges mares a Nova Genètica, una granja experimental a Solsona.

Núria Farell